

АРКАДІЙ КАЗКА: ПОЕТ ІЗ РОЗСТРІЛЯНОГО ПОКОЛІННЯ

У даній статті на основі епістолярію А. Казки та деяких архівних матеріалів відтворені основні віхи життя поета, якому судилося стати однією з перших жертв сталінського терору.

Ключові слова: біографічне дослідження, листування, сталінські репресії, поетична творчість, педагогічна діяльність.

У вересні цього року виповниться 120 років від дня народження Аркадія Казки – нашого земляка, поета, громадянина, люблячого сина своєї рідної землі. На жаль, ні за життя, ні по смерті він не зажив собі бодай не слави, а хоча б належного пошанування у себе на Батьківщині. Актуальним залишається докір, висловлений понад 60 років тому професором О. Оглоблиним, який писав у повоєнному Мюнхені: “Аркадій Казка... Чи багатьом відоме це ім’я, що звучить так казково! Коли запитуєш когось з наших літературознавців, відповідають: “Здається, це був письменник, мало відомий”¹.

Тоді це, може, було й не так прикро. Бо ж справді, чи багато можна було дізнатися із стислої довідки, яка побачила світ у 1928 р. і була чи не єдиною доступною інформацією про поета: А. Казка “народився року 1890, вересня 11/24, в містечку Седневі Бобровицького району на Чернігівщині. Батьки – селяни-козаки. А. Казка скінчив реальне училище в Чернігові р. 1910. Після того поступив до Київського Комерційного Інституту (1913). Революційні події стали на перешкоді, і інституту А. Казка не скінчив. З 1919 року почав вчителювати (на Катеринославщині, в Києві). Року 1925 переїхав до Одеси. Там вчителює й до цього часу в залізничній трудшколі. Друкуватися почав в “Літературно-Науковому Вісникові”. Перший друкований вірш – “Зорі”. На поч[атку] 1928 р. вступив до літературної організації селянських письменників “Плуг”². Не набагато повнішим виглядає й відповідне гасло в Українській літературній енциклопедії (УЛЕ). Правда, тут відзначено, що А. Казка дружив із П. Тичиною та В. Мисиком, указано, що він тяжів до традиційної манери письма, мав схильність до таких поетичних форм, як сонет, рондо, тріолет, а також зазначено й причину смерті – самогубство у в’язниці³.

На сьогодні маємо єдину збірку поета, хоча й добре видану. Її упорядник С. Тельнюк висвітлив у передмові головні віхи життя автора⁴. Побачила світ значна кількість публікацій про цю трагічну постать⁵, смерть якої відкрила “довгий список-мартиролог жертв сталінських репресій на Україні”⁶. Декілька років тому В. Шкварчук оприлюднив матеріали слідчої справи Одеського окружного відділу ДПУ, заведеної на А. Казку в 1929 р.⁷

Оскільки архів поета, який зберігався у його вдови, загинув у роки війни, то виняткового джерельного значення набувають листи А. Казки. До наших днів їх дійшло не так уже й багато – до В. Модзалевського та його дружини, П. Тичини та В. Мисика. Вони оприлюднені, правда, лише в журнальних варіантах⁸. Добірки епістолярію пройняті відчуттям тривоги, непевності, наближенням чогось страшного. Помножені на характерні для А. Казки вразливість й особливу емоційну

© Демченко Тамара Павлівна – кандидат історичних наук, викладач Чернігівського національного університету ім. Т.Г.Шевченка.

піднесеність, вони стали своєрідною прелюдією до трагедії 30-х років. Документи особового походження взагалі дають багато поживи для роздумів. І це не випадково. М. Коцюбинська підкреслила: “В історії української культури епістолярний вид висловлювання мав особливе значення з огляду на характер її розвитку, на колоніальне й напівколоніальне минуле України, на мовні й інші заборони, брак умов для вільного обміну думками. В листах українських діячів порушувався надзвичайно широкий спектр суспільно-політичних проблем (подекуди відтісняючи на задній план моменти особисті), адже бракувало трибуни для висловлення і вільного обговорення їх.

Справді, в умовах “нашої – не своєї землі” листи українських діячів, які збереглися (а, на щастя, збереглося чимало, більше, ніж можна було сподіватися), неоціненні. Як свідчення епохи і як живий, нічим не спотворений, голос автора”⁹. Таке ж значення мають і листи А. Казки. Вони дають змогу принаймні у найважливіших моментах реконструювати його життя.

Аркадій Васильович Казка народився 11 вересня (за старим стилем) 1890 р. в містечку Седнів у багатодітній (три сини і чотири доньки) родині сільського шевця¹⁰. Його батька звали Василь Кіндратович, походив він з козацького роду, мати – Єфросинія Андріївна. Хрестив новонародженого священик місцевої Воскресенської церкви Стефан Дмитрович Григорович¹¹. У 90-х рр. XIX ст. у Седневі мешкало ще декілька Казок. Очевидно, у брата вищеназваного – Павла Кіндратовича та його дружини Тетяни Юхимівни – у грудні 1890 р. народилися близнята – Данило та Гнат¹². Родина майбутнього поета підтримувала зв'язки із сім'єю “побілетного солдата” Леонтія Трохимовича Казки. Коли його дружина Хіонія Матвіївна у червні 1891 р. народила сина Івана, то Василь Кіндратович з Єфросинією Андріївною стали хрещеними батьком і матір'ю хлопчика¹³. У листопаді 1892 р. вони ж виконали цей обряд і при хрещенні наступного сина цієї пари – Григорія¹⁴. Жила у містечку й родина козака Іллі Трохимовича Казки та його дружини Глиkerії Савівни¹⁵. Отже, юний Аркадій зростав в оточенні не тільки рідних, але й двоюрідних, можливо, троюрідних братів і сестер. Значний вплив на його формування справили батьки. “Василь Казка просто-таки кохався на співі, керував церковним хором”¹⁶. Про хор та його концерти у липні – серпні 1904 р. писали “Черниговские губернские ведомости”. Автор дописів відзначив “невтомного регента” В. К. Казку¹⁷. Його здібності до музики, хорового співу, слух і голос передалися сину. Поет любив батька. У одному з листів до В. Мисика він писав: “Зараз в моїй уяві повстала дорога для мене постать мого батька, який *ніколи нічим себе не схибив* і від цього його життя розтопилося в космосі, як чиста вранішня росина: кращого я ні собі, ні іншим не можу побажати”¹⁸. До матері поет зберіг ніжні почуття синівської любові, що знайшло своє відображення і в його поезії. У вірші “Лист”, вперше надрукованому у журналі “Нова громада” (1927, № 22), він з гіркою пишавою писав, очевидно, маючи на увазі й свою маму:

Мать шістдесят років й похилений тин
Мать трьох аж синів, та з них ні один
Не кликне на спокій до себе тебе.

Мати завжди поставала в уяві поета у звичному з дитинства оточенні: “Порічки, садок, нагідки – І дотик ласкавий твоєї руки”¹⁹ – це були реалії Седнева, з яким Аркадій Казка розпрощався підлітком, але ніколи не забував. Що найбільше приваблювало поета в рідному селі? Тут він набирався здоров'я фізичного і духовного, відчував близькість до природи, рідного народу: “Седнів мене заколиса: садами, парком, лугом, лісом (з грибами), курганами, хатами, дитинячими спогадами, людьми, що щиро, безпосередньо-щиро люблять мене, – повітрям, сонцем ласкавим, прекрасним зоряним небом (нема його у містах!), хвилями прозорими Снову, річними краєвидами, горувими, лісовими, польовими й луговими далечами... А ще ж: мама (дивна істота: любов її як еманція радіоелемента – ніколи не вгасає, не втрачається!!), сестри, рідня, знайомі – вбогі, чесні, прості й мудрі люди. А ще: сад старий, насаджений дідом і батьком, хата (трошки старіша за мене – але

зараз дуже стара і потребує ремонту!), квітки біля хати, хмари вгорі по-дитинячому ясні, або безбережний, безмежний незглибний блакит..."²⁰.

Батьки прагнули, щоб їхні діти навчалися, і Аркадія віддали до реальної школи у Чернігові. Так у його життя увійшло місто, яке він ставив на друге місце після Седнева в ієрархії своїх духовних цінностей. Переконливими у цьому контексті видаються рядки цитованого вище листа: "Чернігів теж не менше (чи й більш? – трошки менше) рідний"²¹. Тут з'явилися у А. Казки щирі друзі, поміж яких варто виокремити П. Тичину. Аналізуючи вплив культурно-мистецької та історичної спадщини Чернігова на формування останнього, сучасний історик наголосив: "Три-чотири роки перебування в одному з найдавніших політичних і культурних центрів України, серед архітектурно вишуканих чернігівських храмів і монастирів, відомих православних реліквій та святинь не могло не позначитися на його світогляді. Чернігівське довкілля було сталим тлом і чинником місцевої суспільної атмосфери. Краєзнавчий і пам'яткознавчий рух у місті тоді переживав піднесення"²². Ці ж спостереження цілком стосуються і А. Казки. Дружба між чернігівськими юнаками, котрі так палко прагнули до мистецтва, культури, поезії зав'язалася у роки навчання, про які пізніше А. Казка згадував з ностальгійним смутком: "А літературу я люблю, – зізнавався він у листі до В. Мисика, – ще з того часу, як 12-літніми хлопчиками Павлусь Тичина і я співробітничали в хлоп'ячому журналі в Чернігові в Тройці, коли інші хористи платили по 2 грудки сахару за число"²³. По закінченні школи А. Казка поступив до Київського комерційного інституту, але через нестатки не спромігся його закінчити. Він повернувся до Чернігова, підшукуював собі роботу, щоб допомагати рідним.

Початок Української революції А. Казка зустрів з натхненням. Він не мав схильності до політики, тому його, ймовірно, привабили нові і, як тоді мріялося, безмежні можливості для розвою мови, літератури, розквіту культури і духовного відродження українства. У Чернігові у 1917 – 1918 рр. зібрався гурт талановитих діячів саме такого плану. О. Оглоблин слушно писав: "Гарячі дні революції в тихому, півсонному, але культурному Чернігові. Казка кидається у вир українського громадсько-політичного й мистецького життя. Він працює в Чернігівському Земстві, бере активну участь в українських революційних і культурно-освітніх організаціях. Артист-аматор, він виступає в українських концертах та виставах, організованих "Просвітою". Маляр, він, за дорученням Чернігівського Комітету охорони пам'яток старовини, малює історично-мистецькі пам'ятники Чернігівщини. Він близько стояв до того рафінованого культурного українського оточення, яке об'єднувалося в Чернігові навколо Вадима Львовича Модзалевського, генеалога, історика й мистецтвознавця"²⁴. Місцева преса особливо відзначає талант А. Казки – співака, який яскраво проявився на концерті, складеному із творів М. Лисенка, що його підготувала Українська учнівська громада на початку грудня 1917 р.²⁵ У 1918 р. А. Казка одружився. Обряд вінчання відбувся 4 липня у Воскресенській церкві м. Чернігова, про що залишився відповідний запис у метричній книзі. Наречений позначений як "козак м. Седнева, православний, одружувався першим шлюбом, 27 років". Його судженою стала "донька почесного громадянина м. Стародуба Чернігівської губернії Ганна Павлівна Цитович, православна, перший шлюб, 27 років". "Поручителями" на церемонії були: Іван Ницай, Борис Пилипенко, Микола Пилипенко і Марко Загородько"²⁶.

Незважаючи на турботи, пов'язані з облаштуванням родинного гнізда, завантаженість громадськими справами, молодий український діяч був у цей період свого життя в стадії творчого піднесення. "За 1917 рік, особливо за осінь та за ту бурхливу зиму, – писав він В.Л. Модзалевському 11 серпня 1918 р., – назбиралась у мене якась величезна кількість поезій, так приблизно речей на 60, що складе томик у сотню сторінок. Між цього поезійного дріб'язку є дві речі трохи буйнішого розміру: одна з них поема "Риштування" [...], а друга – це сонетовий вінок "Аргонавти" чи "Вінок життя" – річ із 15 сонетів, яку я написав у червні сього року"²⁷. У 1918 р. поет здав до друку збірку своїх віршів під назвою "Перший Вінок" (13

сонетів, два десятки тріолетів, десятків два різних віршів, сонетовий вінок і поема). На жаль, мабуть, у зв'язку з бурхливими подіями того часу збірка так і не побачила світ²⁸. Це й була перша велика печаль поета – за життя він не потримав у руках жодної своєї збірки. Весь його епістолярій просякнутий тугою за цією мрією. У листі до П. Тичини від 10 листопада 1924 р. він писав: “Та ось я б хотів запитати (хоч це безнадійна річ!): якось ти восени казав: “Пришли матер’ял, може, удасться видати книжку”. Ось я й питаю, голубчику Павлусю: чи не можна б спробувати надіслати матеріал? Напиши про це”²⁹. За властивою поету делікатністю приховується біль, завданий несправедливістю долі.

У цілому подальший життєвий шлях А. Казки оповитий таємницею. І справа не тільки в тому, що, на жаль, і сьогодні належним чином не вивчена та поцінована його творча спадщина, надто мало збереглося й достовірної біографічної інформації. Не останню роль тут зіграли його невільні мандри Україною. Здається, не так самі безконечні переїзди йому дошкуляли, бо він любив мандрувати (“Люблю я і любив завжди дорогу. Нею / Ладен, здається, йти навпроти сонця вічно”)³⁰, як причини, що їх зумовлювали: постійна турбота про шматок хліба для себе та своєї родини. У подружжя піростало двоє синів. “Казка мріяв перебраться до Києва, як це зробили інші чернігівці: В. Модзалевський, М. Жук, Ю. Меженко, – підкреслює В. Міяковський, – мріяв про університет, про якусь культурну роботу біля Модзалевського. Це був би рушійний момент в його біографії. Цього не сталося, життя пішло зигзагами і він пройшов життя непізнаний ніким”³¹.

Єдиним місцем, де А. Казка зміг знайти собі роботу, стала на перших порах сільська школа. Після того, як у 1919 р. не здійснилася його заповітна мрія закріпитися у Києві, він поїхав на Катеринославщину, щоб стати учителем російської мови і літератури у семирічці с. Підгородне. Серед його учнів був хлопчик із сусіднього села Новопавлівки – Василь Мисик³². Між молодим учителем і здібним школярем зав'язалася дружба, яка тривала, доки жив А. Казка. Остання його листівка до В. Мисика датована 16 серпня 1929 р.³³ – тобто написана менше ніж за місяць до арешту.

Роки по закінченні громадянської війни, звичайно, були не найкращим часом для розквіту педагогічних талантів, але у скромній сільській школі А. Казка показав себе справжнім учителем. О. Шугай зібрав свідчення його учнів, яких вдалося розшукати у 80-х рр. ХХ ст. Вони підтвердили висновок, до якого дійшов дослідник, проте все-таки сам А. Казка волів би бути поетом, тим-то не зовсім правий Г. Костюк, який так окреслив його вибір: “Поет, що не витримав великого злону, зійшов з гори Гелікон [у грецькій міфології: гора, де жили музи. – Т. Д.] і віддав себе цілковито народові – пішов учителювати. На цьому шляху доброго і вічного його застав терор і він, як і тисячі інших чесних і талановитих, зник безслідно”³⁴. Відмовлятися від поезії А. Казка не міг і не хотів. Наступним кроком у його прагненні перебраться до центру культурного життя стало учителювання у селах поблизу Києва. Воно припало на 1922 – 1925 рр. Трохи підробляв він і викладанням українознавства у Межигірському художньо-керамічному технікумі. Незважаючи на близькість до великого міста, А. Казку вразила бездуховність селян, відсутність у них інтересу до освіти та культури. Він пристрасно прагнув змінити ситуацію за допомогою мистецтва.

Ці наміри знайшли своє відображення у написаному 1925 р. дописі “Межигірсько-Петрівський хор”. На тексті є сліди редакторських правок, очевидно, його готували до друку, але чи був надрукований допис, встановити не вдалося. Отже, у невеликому за обсягом нарисі А. Казка повідомляє, що восени 1922 р. приїхав працювати до Межигірського дитячого будинку, потім став учителювати у с. Нові Петрівці. Оскільки вчитель одержав у своє користування “прекрасний рояль”, то вирішив із мешканців сіл Старі та Нові Петрівці, Валки створити хор заради “єднання цілком розпорошеного і цілком байдужого до справи освіти населення, що вразило мене своїм дикунством, не дивлячись на таку близькість до Києва”. Маючи досвід у цій справі, А. Казка не сумнівався, що доб'ється свого, бо

у Межигірському дитячому будинку йому пощастило заснувати хор із вихованців і студентів, який дав 5 “прилюдних безплатних концертів”³⁵. Проте зібрати хор із дорослих селян виявилось не такою вже й простою справою, автор наводить цікаву подробицю, яка прекрасно ілюструє пануючі в селянському середовищі настрої: як тільки диригент вимагав, щоб кожен староста склав список виконавців тієї чи іншої партії – “хор щезав: “Мовляв, у комуни записують”³⁶. Цей епізод, зафіксований безстороннім спостерігачем, переконливо показує ставлення селян до політики радянської влади і її спроб аграрних реформ. Прикро, що від цього потерпав ні в чому не повинний ентузіаст хорового співу. Судячи з листів, налагодити відносини з селянами вчителю так і не пощастило. У листі до П. Тичини від 4 серпня 1925 р. він писав: “Силкувався я видертись із вельми бандитських Нових-Петрівців – але у Києві, не дивлячись на укр[аїніза]цію, учителі так міцно учепились одне за одного (хоч і калічі там повно!) – що ніяк я не можу втиснутись до їхнього гурту. [...] Хотілося пожити у ліпших умовах, при київських бібліотеках попрацювати, коло культурного огнища погріти добре вже закацюбний розум – аж ні, доведеться, мабуть, зариватись хоч у Нов[их]-Петрівцях, хоч у іншому селі”³⁷. Крім цих цілком зрозумілих бажань, А. Казка у листах до П. Тичини торкається й інших причин, що зумовлювали шукати іншого місця. Так, він відверто змальовує своє матеріальне становище: “Бач, нам погано почали виплачувать утримання: уже два місяці, як я не одержую утримання (дружина теж). Угроз у довги. А до всього оце сповістили про скорочення в Межигірському [технікумі] українства. Це мінус 4 червінці у моєму бюджеті щомісяця. Боргів на 80 карб[ованців]. [...] А тут мама пише: дай поміч – голодна, невдягнена, напівхвора, немічна”³⁸. Листи до В. Мисику, як справедливо зауважує С. Крижанівський, сповнені учительських порад, це настанови метра і вчителя³⁹, а от у листах до друга А. Казка відверто пише про свої страждання і болі.

Несподівано він отримав привабливу пропозицію. Наркомат освіти доручив одному з профспілкових діячів Ілліну українізувати 77 залізничну трудову школу в Одесі. Серед безробітних учителів-українців, які отримали запрошення, опинився і А. Казка⁴⁰. Проте, як швидко виявилось, черговий переїзд не привів до вирішення наболілих питань життя і творчості. Знову ті ж самі проблеми обсіли: важка робота, яка не приносила морального задоволення, недуга, злидні: “Топлюсь, братику, серед зошитів укромови, а помилок – як у Сірка бліх... От я, брат, і трушусь – а вони дотинають, а вони дотинають”. Одних учнівських зошитів для перевірки припадало на тиждень 120. Різко погіршився стан здоров'я: розпочався туберкульозний процес у легенях. Знову давалися взнаки злидні: вимушена купівля в кредит пальта підірвала сімейний бюджет, змусила економити на харчах⁴¹.

Далеко не все подобалося А. Казці й в громадсько-культурному та морально-духовному житті країни. Очевидно, поет повністю довіряв своєму адресатові – В. Мисіку, бо писав відверто про такі речі, що про них тоді воліли мовчати. Здавалося, всі радянські письменники горою стояли за індустріалізацію та урбанізацію (терміну тоді такого, принаймні масово, не вживали, але стільки твердили про переваги соціалістичного міста), а Казка писав: “Здається, за один день такого сонячного існування я сміливо б віддав і смердючі автомобілі, і прудкі – що більше униз літають – аероплани, і заковані в граніт, залізо і бетон міста з їхньою – будь вона проклята!!! – електрикою і з отими коробками-домами, набитими паскудними пиховитими вошами, що ссуть одна в одній сили і кров і прикривають це ріжними святими словами”⁴². Варто наголосити, що такі жорсткі і навіть образливі слова сказані про “перлину” біля Чорного моря – Одесу, принаймні, саме там мешкав А. Казка у 1928 р. Звичайно, є в нього і позитивні враження, пов'язані з новим місцем роботи, але, здається, що принади великого й своєрідного міста залишили поета байдужим. “Гарно” почував він себе тільки у Седневі та на Чернігівщині взагалі, бо там – “суцільне життя! Скільки там сили чуття! Яка одноцільність існування!”⁴³. Він не міг не помічати загрозливих ознак катастрофи, яка насувалася на суспільство, деградації у морально-етичній сфері: “Найбільше-

бо ненавидів, ненавиджу і ненавидітиму отой дух покори, отой новий дух фарисейства, до якого так старанно підганяють сучасну письменницьку молодь, – як колись солдатів до муштри”, – писав він любимому учневі⁴⁴. Справді, справедливе й глибоке спостереження, тільки воно стосується всієї радянської молоді – міне зовсім небагато часу, і покірні владі, ідейно “вимуштрувані”, бездушні й безжальні активісти, в основному молодь і люди середнього віку, – розпочнуть тріумфальний похід по напівмертвих від голоду, страху, відчаю українських селах, витягаючи з рук дитини останню картоплину.

Листи до В. Мисика справляють сильне враження на кожного, не байдужого до української історії та літератури. Вони вносять суттєві корективи до традиційного образу поета – мрійливого і ніжного лірика, якому чужі громадянські мотиви. Мабуть, часи були настільки важкі, що не сила було мовчати.

Обставини арешту і смерті А. Казки знайшли своє відображення в документах СБУ, вони вилучені з того джерела, “що вважалося навік утаємниченим”⁴⁵. Уперше протоколи допитів поета побачили світ у дослідженні В. Пристайка та Ю. Шаповала⁴⁶, потім матеріали слідчої справи оприлюднив В. Шкварчук.

Якоїсь конкретної причини для арешту, звичайно, не існувало. Була в Одесі купка української інтелігенції (до неї, крім А. Казки, належав і відомий художник, який багато років прожив у Чернігові, – М. Жук). Спілкуючись між собою, її представники відверто говорили, що “вчителям платять мідер, в українізації суспільства багато липи, проводиться вона вкрай казенно, передусім для українізованих, справжніх українців у радянський апарат майже не пускають, література, мистецтво, музика і взагалі вся національна українська культура затиснута цензурою, нещасних селян грабують і душать податковим пресом, стати на захист своїх прав вони бояться, література про село бреше, українська сировина вивозиться за межі республіки, індустріалізація всіх робить старцями”⁴⁷. Такі розмови у другій половині 20-х рр., як засвідчує у своїх знаменитих “Щоденниках” С. Єфремов, були поширеним і навіть природним явищем. Радянська влада справді всім залила сала за шкуру: “Усі чекають переміні”, – занотував академік 29 березня 1928 р.⁴⁸ І дочекалися – масових арештів у справі сфабрикованого контрреволюційного центру – Спілки визволення України (СВУ). Певну рису під питанням щодо реального існування організації підвела поява ґрунтового дослідження “Політична історія України. ХХ століття”. Один з його авторів відзначив, що “СВУ” створили “у кабінетах слідчих”, “насправді наукову і творчу інтелігенцію судили за її антирадянське минуле, зокрема, за участь у діяльності політичних партій, які утворили Центральну Раду. Судили також за відмінний від офіційного спосіб мислення”⁴⁹. Останнє з положень, на нашу думку, повністю пояснює і причини арешту А. Казки. Він не був, звичайно, ворогом радянської влади, але був українцем, митцем, який прагнув зберегти свою духовну свободу, право на творчість, людську гідність.

Поета-вчителя заарештували 9 вересня 1929 р. Він написав за наказом слідчого чимало показань, але вся ця інформація на статтю 54-11 КК УСРР (участь у контрреволюційній організації, підготовка контрреволюційних злочинів) ніяк не тягла. Згідно з даними В. Шкварчука, останній допит відбувся 21 жовтня, а вже 23 числа цього ж місяця А. Казку “знаходять на камерних нарах – лежить горілиць, на шії – широкий пруг від задушення. Висновок судмедексперта: в’язень повисився на рушнику”⁵⁰.

Посмертної реабілітації поет дочекався через 68 років. 27 листопада 1997 р. Чернігівська обласна прокуратура скасувала постанову одеських чекістів. Питання щодо відкриття справи про доведення до самогубства (а можливо, й вбивства) взагалі не виникало⁵¹.

Безперечно, що А. Казка був талановитим поетом, чудовим педагогом, здібним музикантом. Колосальний творчий потенціал цієї здібної людини не міг бути повністю реалізованим за радянських умов.

Хотілося, щоб в Україні, а у рідному краї обов’язково, його творчість у школах та інших навчальних закладах вивчали поглибленіше та осмисленіше, а у селищі

Седневі пам'ять поета, пристрасно закоханого у старовинне містечко, вшанували бодай скромним пам'ятним знаком.

1. Проф. Лашкевич О. (Оглоблин) Аркадій Казка (Сторінка з історії новітньої української літератури) // Рідне слово: Місячник літератури, мистецтва і науки. – Мюнхен, 1946. – Ч. 12. – С. 66.
2. Лейтес А. і Яшек М. Десять років української літератури (1917 – 1927). – [Б. м.]: ДВУ, 1928. – Т. 1: Біобібліографічний. – С. 200.
3. Українська літературна енциклопедія. – К., 1990. – Т. 2. – С. 372.
4. Казка А.В. Васильки: поезії / Упоряд. та передм. С. Тельнюка. – К., 1989. – 264 с.
5. Шугай О. Крапля сонця у морі блакиту (Есе про двох поетів) // Дніпро. – 1990. – № 12. – С. 78 – 131; Крижанівський С. Зажиттєві злигодні і посмертні поневір'яння поета Аркадія Казки // Сіверянський літопис. – 1996. – № 1. – С. 16 – 20; Його ж. Постскрипум // Там само. – 1996. – № 6. – С. 103; Єрмоленко О. Зламалась ніжна квітка: До 70-річчя Аркадія Казки // Просвіта. – 1999. – 26 лист.; Міяковський В. Біля джерел неоклясики / Передм., прим. Г. Кураса, Т. Демченко // Сіверянський літопис. – 2004. – № 5-6. – С. 65 – 68.
6. “Українізація” 1920 – 30-х років: передумови, здобутки, уроки: Кол. монографія / За ред. В. А. Смолія. – К., 2003. – С. 201.
7. Шкварчук В. Винуватий, бо українець. За матеріалами слідчої справи № 4748 Одеського окрвдділу ДПУ, ДАЧО, сп. 3208 // Сіверщина. – 2004. – 16 січ. – С. 9 – 10; Його ж. Непокора Аркадія Казки. За матеріалами слідчої справи № 4748 Одеського окрвдділу ДПУ, ДАЧО, сп. 3208 // Літературна Україна. – 2004. – 3 черв. – С. 7.
8. Див. додаток до проф. Лашкевич О. (Оглоблин) Назв. праця; Казка А. Листи. / Вступ. ст. “Мій друг Аркадій Казка...” О. Губаря; підготовка тексту та комент. І. Блюдо, О. Губаря // Слово і час. – 1990. – № 9. – С. 44 – 49; Віч-на-віч з Казкою: Листи Аркадія Казки до Василя Мисика / Упор. А. Перерви // Березіль. – 2005. – № 5 – С. 149 – 162; № 6. – С. 182 – 191; № 7-8. – С. 180 – 191; № 9. – С. 176 – 184; № 10. – С. 188 – 191; № 11. – С. 184 – 191; № 12. – С. 185 – 187; 2006. – № 1. – С. 183 – 191; № 2. – С. 183 – 190; № 3-4. – С. 179 – 188; № 5. – С. 185 – 191.
9. Коцюбинська М. “Зафіксоване і нетлінне”: Роздуми про епістолярну творчість. – К., 2001. – С. 11.
10. Тельнюк С. Залюблений у нове життя: Передмова // Казка А. Васильки. – К., 1989. – С. 8 – 9.
11. Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО). – Ф. 679. – Оп. 10. – Спр. 531. – Арк. 147 зв – 148.
12. Там само. – Арк. 118 зв – 119.
13. Там само. – Спр. 965. – Арк. 573 зв – 574.
14. Там само. – Спр. 967. – Арк. 556 зв. – 557.
15. Там само. – Спр. 531. – Арк. 78 зв.
16. Тельнюк С. Назв. праця. – С. 8.
17. Курданов А. Новий літопис Седнева // Містечко над Сномом: Збірник ст. і матеріалів. – Ніжин, 2007. – С. 265 – 266.
18. Цит. за: Шугай О. Назв. праця. – С. 97.
19. Казка А.В. Васильки. – С. 124 – 125.
20. Віч-на-віч з Казкою // Березіль. – 2006. – № 2. – С. 185.
21. Там само.
22. Кот С. Павло Тичина і культурна спадщина України // Пам'ятки України: Історія та культура. – 2008. – № 1. – С. 85.
23. Віч-на-віч з Казкою... // Березіль. – 2006. – № 5. – С. 188.
24. Проф. Лашкевич О. (Оглоблин) Назв. праця. – С. 67.
25. Черниговский край. – 1917. – 7 декабря. – С. 4.
26. ДАЧО. – Ф. 679. – Оп. 10. – Спр. 1656. – Арк. 85 зв – 86.
27. Цит. за: проф. Лашкевич О. (Оглоблин) Назв. праця. – С. 68.
28. Там само.
29. Казка А. Листи // Слово і час. – 1990. – № 9. – С. 45.
30. Казка А. Васильки. – С. 111.
31. Міяковський В. Назв. праця. – С. 67.
32. Шугай О. Назв. праця. – С. 79 – 80.
33. Віч-на-віч з Казкою... // Березіль. – 2006. – № 5. – С. 191.
34. Костюк Г. Зустрічі і прощання: Спогади. – Едмонтон, 1987. – Кн. 1. – С. 321 – 322.
35. Інститут рукопису Національної Бібліотеки України імені В. Вернадського. – Ф. 50, № 1753. – Арк. 1, 2.
36. Там само. – Арк. 5.
37. Казка А. Листи // Слово і час. – 1990. – № 9. – С. 47.

38. Там само. – С. 45.
39. Крижанівський С. Зажиттєві злигодні... – № 2-3. – С. 75.
40. Шкварчук В. Винуватий, бо українець. – С. 9.
41. Казка А. Листи // Слово і час. – 1990. – № 9. – С. 48.
42. Віч-на-віч з Казкою... // Березіль. – 2006. – № 3-4. – С. 187.
43. Там само.
44. Там само. – С. 185.
45. Крижанівський С. Постскрипtum. – С. 103.
46. Пристайко В., Шаповал Ю. Справа “Спілки Визволення України”: невідомі документи і факти. – К., 1995. – С. 200 – 201.
47. Шкварчук В. Винуватий, бо українець. – С. 9.
48. Єфремов С. Щоденники, 1923 – 1929. – К., 1997. – С. 604.
49. Політична історія України. XX століття. У шести томах / Ред. кол. І. Ф. Курас та ін. – К., 2003. – Т.3: Утвердження радянського ладу в Україні (1921 – 1938) / Керівн. тому С. В. Кульчицький. – С.207 – 208.
50. Шкварчук В. Винуватий, бо українець. – С. 10.
51. Там само.

В данной статье на базе эпистолярия А. Казки и некоторых архивных материалов воссозданы главные вехи жизни поэта, которому выпала незавидная участь стать одной из первых жертв сталинского террора.

Ключевые слова: биографическое исследование, переписка, сталинские репрессии, поэтическое творчество, педагогическая деятельность.

The article, based on A. Kazka's correspondence and any files, reproduces the main periods of life of the poet, what fell to one's lot to become of the first sacrifice of Stalin's terror.

Key words: biographical research, correspondence, Stalin's repression, poetic creation, pedagogic work.

